

Mariusz Ostaszewski

W trosce o osoby niepełnosprawne intelektualnie

Studia Elbląskie 7, 135-145

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W TROSCE O OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE INTELEKTUALNIE

W ostatnich latach coraz więcej miejsca poświęca się osobom upośledzonym czy niepełnosprawnym. Domaga się tego tolerancja, która staje się jedną z najważniejszych zasad życia społecznego. Dzięki temu problem niepełnosprawności przestał być tematem tabu, coraz częściej ludzie upośledzeni nie muszą się ukrywać w swoich domach, odnajdują powoli swoje miejsce w społeczeństwie. Na taki stan rzeczy wpłynęło także dwukrotne zorganizowanie Międzynarodowego Roku Osób Niepełnosprawnych w 1981 i 2003 roku, organizowanie różnego rodzaju olimpiad dla ludzi sprawnych inaczej i wszelkich imprez. Ludzi niepełnosprawnych jest niemało. Według danych GUS z 1996 wynika, że żyło ich wtedy w Polsce 5430, 6 tys., co stanowiło 14,3% ogółu ludności ogółem. Wśród tych osób z I grupą inwalidztwa która ekwiwalentna jest określeniem upośledzenia w stopniu znacznym było 892, 1 tys., z II grupą inwalidztwa, a z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym 1653,4 tys., z III grupą inwalidztwa a więc z upośledzeniem w stopniu lekkim 1632 tys.¹.

Kogo więc określamy mianem osoby upośledzonej czy niepełnosprawnej?

Niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie egzystencji². W myśl tego określenia osoba niepełnosprawna to taka, u której istotne uszkodzenie i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powoduje utrudnienie, ograniczenie czy uniemożliwienie wykonywania zadań życiowych i wypełniania ról społecznych, biorąc pod uwagę jej wiek, płeć, czynniki społeczne, środowiskowe i kulturowe³. Mówiąc o osobach niepełnosprawnych mamy na myśli różne kategorie niepełnosprawności. Wśród wielu kategoryzacji najczęściej stosowany jest podział, ze względu na rodzaj niepełnosprawności:

- **osoby z niepełnosprawnością fizyczną**, u których występuje uszkodzenie, zaburzenie, choroba narządu ruchu lub niektóre zaburzenia mowy;

¹ Dane liczbowe pochodzą z <http://www.stat.gov.pl/english/serwis/polska/2002/rocznik4/niep.gif> z dnia 18.11.2004; W. Otrębski, *Niepełnosprawność — współczesne rozumienie pojęcia*, w: *Środowiska specjalnej troski*, (red.) M. Kalinowski, Lublin 2003, s. 98.

² Ustawa o pomocy społecznej 1998, art. 2a, 1; tamże, s. 84.

³ T. Majewski, *W sprawie definicji osoby niepełnosprawnej*, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 139: 1994, nr 1, s. 35.

- **osoby z niepełnosprawnością zmysłową** — niewidomi, niedowidzący, niesłyszący, niedosłyszący;

- **osoby z niepełnosprawnością psychiczną lub umysłową** — osoby z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, z upośledzeniem umysłowym, z autyzmem.

Oprócz tych kategorii, dość ostro wyznaczonych są także osoby ze sprzężoną niepełnosprawnością takie, u których występują łącznie nawet wszystkie rodzaje upośledzeń.

Interesującą nas grupą są osoby z upośledzeniem umysłowym. Mówiąc o osobach z upośledzeniem używa się różnych określeń: osoby upośledzone umysłowo, niepełnosprawne intelektualnie, osoby niesprawne intelektualnie. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na najnowszą definicję osoby upośledzonej umysłowo.

Osoba z upośledzeniem umysłowym to taka, u której obserwuje się specyficzny stan funkcjonowania, charakteryzujący się:

- istotnie niższym od przeciętnej ogólnym poziomem funkcjonowania umysłowego;

- występującymi dwoma lub więcej istotnymi ograniczeniami w funkcjach adaptacyjnych (komunikacja, samoobsługa, umiejętności społeczne, życie domowe, życie w społeczności, kierowanie sobą, zdrowie i bezpieczeństwo, funkcjonowanie akademickie, wypoczynek, praca);

- powstałym w okresie rozwojowym (do 18 roku życia)⁴.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie żyją często w poczuciu zagrożenia, odczuwają brak wdzięczności i życzliwości. Ludziom tym trzeba pomóc zrozumieć swą niepełnosprawność, nauczyć się żyć z defektem, zapewnić im udział w tworzeniu dóbr kultury i korzystaniu z niej, przyczynić się do integracji chorych ze zdrowymi na szerokiej płaszczyźnie życia społecznego. Ludzie ci często potrzebują pomocy moralnej i duchowej, która ubogaci ich doświadczenie religijne. Tu wielkie pole do działania odnajduje duszpasterstwo osób z upośledzeniem.

CHRYSTUS WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Misja Jezusa Chrystusa polegała na zbawieniu człowieka, zwłaszcza tego najbardziej pogrążonego w grzechu, chorobie, tego który sam o własnych siłach nie mógł się podnieść. Jezus sam określił cel swego posługiwania: „Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę, więźniom głosił wolność a niewidomym przejrzanie; abym uciśnionych odsyłał wolnymi [...]” (Łk 4,18). Wśród tych wszystkich źle się mających byli także niepełnosprawni (Mt 15,30). Jezus sam podkreślał godność tych ludzi. Ludzie niepełnosprawni także zaproszeni są na ucztę, są godni udziału w uczcie i tym samym należą do wspólnoty Kościoła, tak jak wszyscy inni ochrzczeni i tak samo mają prawo dostępu do źródeł uświęcania obecnych w Kościele (Łk 14,13.21). Ostatnie przesłanie Jezusa dotyczyło głoszenia Ewangelii wszystkim ludom po całym świecie (Mt 28,19 n.; Mk 16,15). Kościół realizując otrzymaną od

⁴ W. Otrębski, jw., s. 87.

Chrystusa misję otacza swą opieką wszystkich ludzi, także niepełnosprawnych intelektualnie. Posłannictwo Kościoła sprawia, że także człowiek upośledzony ma stanowić „mieszkanie Boga przez Ducha” (Ef 2,22).

KOŚCIÓŁ WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W świetle nauczania Soboru Watykańskiego II, Kościół jest wspólnotą wiary, nadziei i miłości wszystkich wierzących (KK 8). Każdy wierzący ma prawo otrzymywać w obfitości duchowe dobra Kościoła, zwłaszcza pomoc słowa Bożego i sakramentów (KK 37). Dotyczy to również ludzi niepełnosprawnych intelektualnie, którzy są wezwani do naśladowania Chrystusa w niesieniu Jego krzyża⁵. Będąc członkami tej samej wspólnoty Kościoła ludzie niepełnosprawni mają prawo oczekiwać pomocy ze strony swoich zdrowych braci.

Dla ludzi wierzących, jak nauczał papież Paweł VI, głębsze motywacje otwarcia się na osoby niepełnosprawne umysłowo wynikają z ewangelicznej misji Kościoła, z faktu, że człowiek z upośledzeniem umysłowym powinien być przedmiotem szczególnej troski⁶. W osobach tych bowiem Kościół, jak uczy Sobór, „odnajduje wizerunek swego ubogiego i cierpiącego Zbawiciela, im stara się ulżyć w niedoli i w nich usiłuje służyć Chrystusowi” (KK 8).

Służba ludziom niepełnosprawnym jest także wypełnieniem przykazania miłości. Realizacja tego przykazania jest imperatywem dla duszpasterstwa ludzi z upośledzeniem umysłowym. Jednak należy ciągle pamiętać, że ludzi niepełnosprawnych winno się traktować jako partnerów i aktywnych uczestników poszczególnych działań.

Jan Paweł II mówił także o godności osób niepełnosprawnych, zabierając głos podczas audiencji i przemówieniu na Anioł Pański, z okazji Roku Ludzi Niepełnosprawnych, 2 marca 1981 roku. Powiedział wówczas: „Człowiek upośledzony jest wobec Boga i wobec ludzi osobą, która posiada swoje prawa i obowiązki. (...) Wśród praw — obowiązków tych osób chciałbym podkreślić prawo odnoszące się do autentycznego rozwoju życia duchowego. Zwracając się do was, którzy w jakikolwiek sposób jesteście upośledzeni, zachęcam was, abyście wielkodusznie odpowiedzieli na wasze ludzkie i chrześcijańskie powołanie”⁷. W tych słowach Ojca Świętego odnajdujemy to, co najistotniejsze dla właściwego spojrzenia na sprawę ludzi niepełnosprawnych i upośledzonych. Dokument Stolicy Apostolskiej, wydany 4 marca 1981 roku na Międzynarodowy Rok Osób Upośledzonych⁸, jest wielką kartą praw ludzi niepełnosprawnych, podaje on także zasady, na jakich opiera się ich obecność w społeczeństwie. Ten dokument jest również wezwaniem

⁵ K. Półtorak, *Duszpasterstwo niesłyszących*, w: *Duszpasterstwo specjalne*, (red.) R. Kamiński i B. Drożdż, Lublin 1998, s. 163.

⁶ H. Koselak, *Wychowanie religijne osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Horyzonty Wiary” 1993, z. 15, s. 66–67.

⁷ R. Harmaciński, *Katecheza osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 4–5: 1998.

⁸ Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Osób Upośledzonych, *OsR* 3: 1981, s. 21–22.

Kościół do obudzenia większej wrażliwości na osoby upośledzone, żyjące wśród nas⁹.

Posługa duszpasterska powinna także zmierzać do przygotowania całej wspólnoty Kościoła oraz każdego jej członka do ewentualnego przyjęcia dziecka niepełnosprawnego. Wiadomo przecież, że upośledzenie umysłowe ma bardzo zróżnicowane przyczyny i może wystąpić w każdej rodzinie, także w tej, która nigdy nie brała pod uwagę takiej możliwości. Fakt upośledzenia umysłowego jednej osoby dotyka głęboko członków całej rodziny. W ten sposób zwiększa się grupa ludzi bezpośrednio związanych z tą sytuacją. Wówczas takie rodziny powinny znaleźć się w centrum duszpasterskiej troski lokalnej wspólnoty¹⁰.

Duszpasterstwo osób niepełnosprawnych intelektualnie ma zatem obejmować swą troską duchową najpierw osoby upośledzone umysłowo. W tym zadaniu wielką rolę do odegrania ma katecheza specjalna, zwłaszcza mająca na celu przygotowanie osób upośledzonych umysłowo do przyjęcia sakramentów świętych¹¹. Obok katechezy specjalnej prowadzonej według konkretnych założeń, ludzie ci znajdują miejsce realizacji swych potrzeb duchowych we wspólnotach parafialnych, Wiary i Świata.

Mówiąc o duszpasterstwie osób z upośledzeniem umysłowym, trzeba także zauważyć ich rodziny: rodziców, rodzeństwo, najbliższe otoczenie, które także jest dotknięte niepełnosprawnością dziecka, brata czy siostry. Formy duchowej troski muszą także objąć ich tak, aby potrafili przyjąć dar upośledzenia bliskiej osoby, by umieli dostrzec bogactwo ducha niepełnosprawnej osoby, oraz by umieli im pomóc żyć pełnią swoich możliwości i uczestniczyć w życiu społeczeństwa i wspólnoty Kościoła. Zatem duszpasterstwo osób niepełnosprawnych intelektualnie to działalność Kościoła skierowana do tych ludzi i ich najbliższego otoczenia.

Przez przepowiadanie, liturgię i posługę pasterską wobec upośledzonych umysłowo winno się urzeczywistniać zbawcze uczestnictwo każdego niepełnosprawnego w tajemnicy Krzyża, zgodnie z jego osobistym powołaniem¹². Równocześnie istnieje konieczność pomocy każdemu z nich w dźwiganiu ciężaru niepełnosprawności. To są zadania duszpasterstwa niepełnosprawnych intelektualnie, wymagające wiele wysiłku¹³.

Doskonale to realizują i czują działające już grupy parafialne czy inne wspólnoty czy ruchy gromadzące się wokół osób z upośledzeniem. Najbardziej podstawową formą opieki duchowej nad osobami niepełnosprawnymi są grupy parafialne, skupiające osoby z upośledzeniem z terenu określonej parafii. W wielu parafiach od dawna gromadzą się osoby niepełnosprawne intelektualnie wraz z rodzicami i opiekunami, by coraz bardziej poznawać prawdę Jezusową o swojej

⁹ J. Bagrowicz, *Wprowadzenie*, AK 452: 1984, s. 5–6.

¹⁰ R. Harmaciński, *Katecheza osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 4–5: 1998.

¹¹ K. Sosna, *Kryteria przygotowania do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej osób niepełnosprawnych umysłowo*, „Katecheta” 7–8: 2002.

¹² Jan Paweł II, *Przemówienie podczas modlitwy Anioł Pański* (Osnabruck 16.11.1980): Byłem upośledzony a przysłaście mi z pomocą, *OR* 1: 1980, nr 11, s. 4.

¹³ K. Półtorak, *Duszpasterstwo niesłyszących*, w: *Duszpasterstwo specjalne*, (red.) R. Kamiński i B. Drożdż, Lublin 1998, s. 164.

godności, wartości i miejscu w Kościele i świecie. Z pomocą miejscowych duszpasterzy prowadzą swoich bliskich „najmniejszych z najmniejszych” ku zbawieniu.

KATOLICKIE STOWARZYSZENIE NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Jedną z form duszpasterstwa wśród osób niepełnosprawnych jest także Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych. Utworzenie Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych wiąże się z działalnością grupy duszpasterskiej środowiska niepełnosprawnych i ich rodzin przy parafii św. Józefa na warszawskim Kole. Początkowo zmierzała ona do zapewnienia osobom niepełnosprawnym i upośledzonym umysłowo należnego im miejsca w życiu parafii, zwłaszcza udostępnienia przystępowania do sakramentów oraz uczestnictwa w liturgii. Wobec zwiększania się liczby członków grupy oraz różnorodnych potrzeb działalność ujęta została w struktury organizacyjne stowarzyszenia w 1995 r. na mocy Dekretu Prymasa Polski oraz rozporządzenia Ministra Szefa URM z dn. 31 maja 1995 r. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną cywilną i kościelną¹⁴.

Celem Stowarzyszenia jest otaczanie opieką osób niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów oraz świadczenie im pomocy. Do zadań Stowarzyszenia należy:

- 1) podejmowanie inicjatyw społecznych mających na celu wszechstronną pomoc osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom i opiekunom,
- 2) szerzenie idei integracji osób niepełnosprawnych ze zdrowymi,
- 3) prowadzenie działalności charytatywno-opiekuńczej,
- 4) pogłębianie formacji religijnej,
- 5) promocja i organizacja wolontariatu,
- 6) reprezentowanie interesów osób niepełnosprawnych wobec władz publicznych,
- 7) podejmowanie zadań z zakresu pomocy społecznej.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele i zadania poprzez:

- 1) prowadzenie placówek terapeutycznych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych, oświatowych, szkoleniowych, rekreacyjnych i kulturalnych,
- 2) aorganizowanie rekolekcji, dni skupienia, pielgrzymek,
- 3) organizowanie obozów, kolonii, wycieczek i turnusów rehabilitacyjnych,
- 4) organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych, rekreacyjnych i sportowych,
- 5) organizowanie prelekcji, sympozjów, szkoleń,
- 6) współpracę z organami administracji publicznej oraz krajowymi i zagranicznymi organizacjami, zwłaszcza działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, których Stowarzyszenie może być członkiem¹⁵.

¹⁴ www.ksnaw.pl z dnia 12.11.2004.

¹⁵ Statut KSN. www.ksnaw.pl z dnia 12.11.2004.

„Betel”

„Betel”, to międzynarodowy katolicki ruch dobroczynny. Pragnie on uczestniczyć w tworzeniu cywilizacji miłości. Towarzystwo człowiekowi ubogiemu i odkrywanie przy nim własnego ubóstwa uważa za podstawową normę i jedyną realną wartość, która prawdziwie może przetrwać i jaką można po sobie pozostawić. Ruch „Betel” w człowieku słabym i ubogim dopatruje się samego Jezusa Chrystusa. Poprzez szereg organizacji, wspólnot, grup zajmuje się osobami niepełnosprawnymi ruchowo i z upośledzeniem umysłowym, chorymi, starszymi wiekiem, dziećmi i młodzieżą z terenów wiejskich i najuboższych, a także pomocą dla ludzi z krajów biednych.

„Betel”, to nieustanna troska o wewnętrzną dyspozycję ku dobremu. To konkretne współtworzenie świata wartości nieprzemijających. To bezgraniczne towarzyszenie człowiekowi słabemu w pełnym poczuciu własnej słabości. To w końcu odkrywanie horyzontów serca poprzez adorację osoby ubogiej.

Inspiracje do działania, „Betel” zakorzenia w kartach Ewangelii. W swoim przesłaniu opiera się na nauce Kościoła katolickiego. Nie odrzuca ludzi innych wyznań czy ateistów. Pragnie rozwijać się w duchu ekumenizmu.

„Betel” rozpoczęło swoją działalność w roku 1990. Odpowiadając na konkretne zapotrzebowania w ciągu tych wszystkich lat, konsekwentnie krok po kroku, powstało szereg wspólnot, organizacji i grup działających w środowisku potrzebujących pomocy. W dniu dzisiejszym „Betel” tworzą trzy rodzaje grup skupionych wokół:

1. Federacji Wspólnot Spotkania, gromadzącej grupy rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi i ich przyjaciół, osób starszych wiekiem oraz grupy integracyjnej młodzieży sprawnej z młodzieżą niepełnosprawną.

2. Federacji Wspólnot Wspomagających, skupiającej grupy wolontariatu, dzieci i młodzieży z terenów wiejskich i najuboższych, grupy i organizacje działające na rzecz świata osób słabych i ubogich.

3. Federacji Wspólnot Życia, czyli domy stałe i do końca życia z niepełnosprawnymi sierotami społecznymi, w których opiekunowie pełnią zastępczą funkcję rodzica¹⁶.

„Arka”

„Arka” narodziła się w 1964 roku, kiedy Jean Vanier i Ojciec Thomas Philippe w odpowiedzi na Boże wezwanie zaproponowali dwóm mężczyznom z upośledzeniem umysłowym, rozpoczęcie wspólnego życia w duchu Ewangelii i błogosławieństw zapowiedzianych przez Jezusa. Po tej pierwszej wspólnocie zrodzonej we Francji, w tradycji katolickiej powstało wiele innych wspólnot w różnych kontekstach religijnych i kulturowych. Te powołane przez Boga wspólnoty łączą wspólna wizja i jeden duch przyjmowania, dzielenia i prostoty.

¹⁶ <http://www.betel.pl/artykul.php>, z dnia 17.11.2004.

„Arka” — „L’Arche” jest wspólnotą, w której razem żyją i pracują osoby z upośledzeniem umysłowym oraz asystenci, którzy na pewien czas lub na stałe decydują się być w „Arce”, jak również kapelan. Wspólnotę tworzą małe domy na miarę człowieka, a życie w nich jest bardzo zwyczajne: posiłki, praca, spotkania z przyjaciółmi i sąsiadami, modlitwa. Osoba upośledzona ma w nim swoje miejsce, może pomagać w kuchni i różnych zajęciach domowych, czuć się u siebie. Pedagogia „L’Arche”, jeśli można ją tak nazwać wypracowuje się poprzez konkret życia w domu i pracy.

Domy „L’Arche” są ośrodkami zaaprobowanymi przez państwo i funkcjonują zgodnie z ogólnie określonymi wymaganiami administracyjnymi.

Podstawą wzajemnych relacji jest szacunek dla drugiego człowieka. Życie wspólnotowe pomaga osobom z upośledzeniem budować poczucie własnej wartości i godności. Członków wspólnoty łączy głębokie przekonanie, że każdy człowiek posiada jedną i niepowtarzalną wartość. Osoba z upośledzeniem, jak każdy inny człowiek ma pełne prawo do życia, opieki, nauki i pracy.

Wspólnota chce być wrośnięta w społeczeństwo i tworzyć integralną jego część. Ważne są dla niej kontakty z otaczającym ją środowiskiem: rodzinami, sąsiadami, parafią, organami władzy.

„Arka” to wspólnota chrześcijańska inspirowana duchem Ewangelii. Po pierwszej wspólnotie zrodzonej we Francji w tradycji katolickiej powstało wiele innych wspólnot w różnych kontekstach religijnych i kulturowych. Wspólnoty rozpoznają swe powołanie ekumeniczne i posłannictwo na rzecz jedności. Dokumentami określającymi cele i zasady istnienia wspólnot są: *Międzynarodowa Karta L’Arche* i *Konstytucja Międzynarodowej Federacji Wspólnot L’Arche*.

Cele

1. Celem „Arki” jest odpowiadanie na nieszczęście tych, którzy nazbyt często bywają odrzucani i przywracanie im miejsca w społeczeństwie przez tworzenie wspólnot przyjmujących osoby z upośledzeniem umysłowym.

2. „Arka” objawia dar osób z upośledzeniem umysłowym. Te właśnie osoby stanowią serce wspólnot i wzywają innych, aby dzielili z nimi życie.

3. „Arka” wie, że nie jest w stanie przyjąć wszystkich osób z upośledzeniem umysłowym. Nie jest rozwiązaniem, lecz znakiem — znakiem, że prawdziwie ludzkie społeczeństwo musi opierać się na przyjmowaniu i poszanowaniu najmniejszych i najślabszych.

4. W pełnym podziałów świecie „Arka” pragnie być znakiem nadziei. Jej wspólnoty, oparte na więzach przymierza między osobami o różnym poziomie intelektualnym, pochodzeniu społecznym, religii i kulturze są znakiem jedności, wierności i pojednania.

Zasady tworzące wspólnotę:

1. Każda osoba niezależnie od swych darów czy ograniczeń ma takie samo jak inni człowieczeństwo. Ma niepowtarzalną i świętą wartość, posiada równą godność i jednakowe prawa. Podstawowe prawa osoby to: prawo do życia, do opieki, do miejsca, które będzie dlań domem, do edukacji, do pracy, ale także skoro

najgłębszą potrzebą ludzkiej istoty jest kochać i być kochanym, prawo do przyjaźni, do komunii i do życia duchowego.

2. Aby rozwijać swe zdolności i swe dary, aby się realizować, każda osoba potrzebuje środowiska, w którym będzie mogła się rozwijać. Potrzebuje więzi łączących ją z innymi w rodzinie lub we wspólnocie. Potrzebuje życia w zaufaniu, poczuciu bezpieczeństwa, wzajemnej miłości. Potrzebuje uznania, akceptacji, oparcia poprzez serdeczne i prawdziwe relacje.

3. Osoby z upośledzeniem umysłowym często są obdarzone takimi zaletami, jak umiejętność przyjmowania innych, zachwyty, spontaniczność i autentyczność. W swym ogołoceniu i kruchości mają dar dotykania serc i wzywania do jedności. W ten sposób są dla społeczeństwa żywym przypomnieniem zasadniczych wartości serca, bez których wiedza, władza i aktywność tracą sens i mijają się z celem.

4. Słabość osoby ludzkiej i jej podatność na zranienie nie tylko nie stanowią przeszkody w osiąganiu jedności z Bogiem, ale mogą tę jedność ułatwiać. W istocie często właśnie przez uznaną i zaakceptowaną słabość objawia się miłość Boga, która daje wolność.

5. Każda osoba, aby rozwijać wewnętrzną wolność, do jakiej jest powołana i aby wzrastać w jedności z Bogiem, musi mieć możliwość zakorzenienia w jakiejś tradycji religijnej, którą będzie się karmić¹⁷.

„Wiara i Światło”

Inną z form duchowej troski o osoby z upośledzeniem umysłowym jest „Ruch Wiara i Światło”. Ruch *Wiara i Światło (WiŚ)* zrodził się podczas pielgrzymki do Lourdes w 1971 r. Jej uczestnikami były rodziny z osobami z upośledzeniem. Przyjechały głównie z Francji. Pielgrzymka miała pomóc osobom upośledzonym umysłowo w odnalezieniu ich prawdziwego miejsca w sercu Kościoła. W wyniku tej pielgrzymki liczne wspólnoty postanowiły utrzymać i pogłębić swe życie, spotykając się dalej w gronie osób, z którymi przygotowywały się do pielgrzymki i pielgrzymkę przeżywały.

Charyzmatycznym założycielem ruchu jest Jean Vanier. W Polsce pierwsze wspólnoty ruchu *WiŚ* zaistniały w 1978 r. Teresa Breza z Wrocławia, nieżyjąca już dzisiaj, matka Joasi z upośledzeniem umysłowym, szukała we Francji materiałów do katechizacji swojej córki. Kiedy spotkała się z ideą ruchu, stwierdziła, że tego właśnie potrzebują osoby upośledzone — wspólnoty. To ona założyła pierwszą wspólnotę we Wrocławiu. Jeszcze we Francji Teresa spotkała Marcina Przeciszewskiego, wówczas studenta z Warszawy, który po powrocie do kraju wraz z przyjaciółmi powołał do życia wspólnotę w Warszawie, którą nazwano *Muminki*. Stąd wzięło się potoczne określenie całego ruchu w Polsce.

„Wiara i Światło” jest ruchem wspólnotowym. W centrum wspólnot znajdują się osoby mniej lub bardziej upośledzone umysłowo. Wokół nich skupiają się rodzice i przyjaciele, szczególnie młodzi. Członkowie wspólnot spotykają się

¹⁷ http://www.mateusz.pl/wis/spl/Strona_SP/gora-1.html z dnia 17.11.2004.

w regularnych odstępach czasu i tworzą coraz silniejsze więzi poprzez dzielenie się trudnościami i nadziejami, poprzez świętowanie, modlitwę, Eucharystię.

„Wiara i Światło” opiera się na przekonaniu, że każda osoba upośledzona jest w pełni człowiekiem, że przysługują jej te same prawa, które przysługują wszystkim ludziom, przede wszystkim prawo do bycia kochaną, uznawaną i szanowaną w swym jestestwie i w swych wyborach. Uważa, że każdy człowiek, nawet najgłębiej dotknięty upośledzeniem, jest wezwany do prawdziwie głębokiego życia z Jezusem, do przyjmowania sakramentów, do tego, aby być źródłem łaski i pokoju dla całej wspólnoty, dla Kościoła, dla całej ludzkości. Po to jednak, aby móc przeżywać swą wiarę, każda osoba, nawet najgłębiej upośledzona, odczuwa potrzebę spotykania się ze swymi braćmi i siostrami, by wspólnie z nimi tworzyć środowisko, które pozwoli jej wzrastać w miłości i wierze. Wszyscy ci, którzy angażują się w „Wiara i Światło”, starają się towarzyszyć osobom z upośledzeniem¹⁸.

„Wiara i Światło” powstała z wiary, że każda z osób upośledzonych umysłowo jest w pełni osobą, z wszystkimi prawami istoty ludzkiej: przede wszystkim z prawem bycia kochaną, uznawaną i poważaną ze względu na samą siebie i w wyborach, które podejmuje. „Wiara i Światło” jest także przekonana, że każda osoba, w pełni sprawna czy upośledzona jest jednakowo kochana przez Boga, że Jezus mieszka w każdej z nich. „Wiara i Światło” wierzy, że każda osoba, nawet najbardziej upośledzona jest powołana by pogłębiać swe życie w Jezusie w swoim Kościele. Jest powołana by stać się źródłem łaski i pokoju w świecie.

Zwykle wspólnoty zakorzenione są w lokalnych parafiach i włączają się w życie swego kościoła. „Wiara i Światło” skupia chrześcijan różnych wyznań odpowiadając na Jezusową modlitwę „Ojcze uczyni, aby wszyscy stanowili jedno”¹⁹.

Stowarzyszenie Międzynarodowe „Wiara i Światło” posiada następujące cele:

1) inspirowanie powstawania wspólnot „Wiara i Światło” umożliwiających tworzenie głębokich więzi między osobami z upośledzeniem umysłowym, ich rodzinami i przyjaciółmi, na całym świecie. Wspólnoty te gromadzą się w regularnych odstępach czasu na spotkaniach w duchu Karty, podczas których budują więzi przyjaźni, świętują, wspólnie spędzają czas, podejmują wspólną refleksję, modlą się oraz podejmują inne działania inicjowane i wspierane przez radę międzynarodową,

2) budowanie braterskich więzi wsparcia między wspólnotami, w szczególności za pośrednictwem spotkań międzynarodowych i pielgrzymek,

3) zapewnianie na wszystkich poziomach ruchu odpowiedniej formacji dla poszczególnych członków: osób z upośledzeniem umysłowym, ich rodzin i przyjaciół, osób pełniących odpowiedzialność lub w inny sposób służących „Wierze i Światłu”,

4) organizowanie solidarności między strefami znajdującymi się w dobrej sytuacji ekonomicznej i strefami znajdującymi się w trudnej sytuacji ekonomicznej,

¹⁸ Wiara i Światło, w: Don Bosco, „Magazyn Salezjański” 4: 2004, nr 470, s. 4.

¹⁹ Zob. *Karta Wiary i Świata*, w: *Wiara i Światło. Karta i Konstytucja*, Kraków 2003, s. 1–7.

5) sprzyjanie integrowaniu się wspólnot i osób w nich skupionych z wszystkimi wspólnotami świeckimi i chrześcijańskimi ze zwróceniem szczególnej uwagi na poszanowanie różnych kultur oraz różnych tradycji religijnych,

6) współdziałanie z organizacjami pozarządowymi pomagającymi osobom z upośledzeniem umysłowym w rozwijaniu ich możliwości naturalnych i duchowych oraz dążącymi do zapewnienia im należnego miejsca w społeczeństwie i w ich własnych Kościołach,

7) dawanie świadectwa postawie Jezusa wobec osób z upośledzeniem umysłowym, uznawanie ich w pełni jako dzieci Bożych zdolnych do duchowego życia i prawdziwej świętości²⁰.

Posługa duszpasterska wobec osób niepełnosprawnych intelektualnie jest dziś wielkim wezwaniem dla Kościoła. Wspólnoty osób z upośledzeniem pomagają samym niepełnosprawnym żyć wiarą na miarę swoich możliwości; pomagają ich rodzinom przyjąć niepełnosprawność najbliższej osoby. Angażują także młodych ludzi, którzy posługując tym ludziom sami kształtują swoją wiarę i swoje człowieczeństwo, poznają co rzeczywiście stanowi wartość w życiu, uczą się bezinteresowności. Dlatego warto zatroszczyć się o tych ludzi w swoim otoczeniu i w ten sposób poszerzyć grono ludzi kroczących za głosem Chrystusa, który pragnie zbawić każdego człowieka.

²⁰ *Konstytucja Wiary i Światła*, w: *Wiara i Światło. Karta i Konstytucja*, Kraków 2003, s. 9–10.

SUMMARY

Recently, more and more attention is dedicated to handicapped or disabled people. It is toleration that is becoming one of the most important rules of social life, which requires it. Thanks to this attitude, disability has stopped being treated as taboo. More and more often, the handicapped people do not have to hide in their apartments, but find their place in society.

Nowadays, the ministry among the intellectually disabled is a big challenge for the Church. Within their capabilities, communities of the handicapped help their members to live according to the faith; they help their families to accept the disability of their relative, as well. They also involve young people, who by serving to the handicapped, shape their own faith and humanity, they get to know the real values, and learn to be selfless.